

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत
शासकीय वसतिगृह प्रवेशासाठी आरक्षण निश्चित
करणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक:-बीसीएच-२०२५/प्र.क्र.१३/शिक्षण-२

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२

दिनांक : १० मार्च, २०२५

संदर्भ:-

- १) समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा व पर्यटन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-
बीसीएच- १०८२/१०३८५/बीसीडब्ल्यु-४, दिनांक १६ मे, १९८४.
- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-खाबाप्र-२०१२/
प्र.क्र.११६/शिक्षण-२/ दिनांक १६ मे, २०१२.
- ३) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-बीसीएच-२०१२/
प्र.क्र.११६/शिक्षण-२, दि.११ जुलै, २०१२.
- ४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-बीसीएच-२०१३/
प्र.क्र.३०५/शिक्षण-२, दिनांक ३० डिसेंबर, २०१३.
- ५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-खाबाप्र-२०१२/
प्र.क्र.११६/शिक्षण-२, दिनांक ३० जुलै, २०१४.
- ६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-बीसीएच-२०१८/
प्र.क्र.३१९/शिक्षण-२, दिनांक २१ डिसेंबर, २०१८.
- ७) आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे यांचे पत्र क्रमांक सकआ/शिक्षण/शावगृ प्रवेश/
दिव्यांग आरक्षण ५% /२०२४-२५/ का-५आ/१४३, दिनांक १६ जानेवारी, २०२५.

प्रस्तावना:-

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत मागासवर्गीय मुला-मुलींच्या शिक्षणासाठी शासकीय वसतिगृहे ही योजना राबविली जाते. सदर योजनेतर्गत राज्यात एकूण ४४३ शासकीय वसतिगृहे कार्यरत असून, त्यामध्ये मुलांसाठी २३० व मुलींसाठी २१३ शासकीय वसतिगृहांचा समावेश आहे. मुलांच्या शासकीय वसतिगृहामध्ये २३,२०८ विद्यार्थी प्रवेशित असून, मुलींच्या शासकीय वसतिगृहामध्ये २०,६५० याप्रमाणे एकूण ४३,८५८ विद्यार्थी सदर योजनेचा लाभ घेत आहेत. सदर शासकीय वसतीगृहांमध्ये विद्यार्थ्यांना शासनाने विहित अटी व शर्तीनुसार प्रवेश देण्यात येतो. त्यानुसार सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त शासकीय वसतिगृहांतील प्रवेश प्रक्रियेत एकसुत्रता रहावी व प्रवेश प्रक्रिया सुलभ रहावी यासाठी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य

विभागाच्या अधिनस्त शासकीय वसतीगृहातील आरक्षण निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त शासकीय वसतीगृहातील प्रवेश प्रक्रिया राबविताना दिव्यांग व्यक्ती अधिकार अधिनियम, २०१६ कलम ३७ (b) मधील तरतुदीनुसार दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी ५ % समांतर आरक्षण लागू राहील. तसेच अनाथ विद्यार्थ्यांसाठी १% समांतर आरक्षण याप्रमाणे खालीलप्रमाणे सुधारित आरक्षण लागू करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	सामाजिक आरक्षण	आरक्षणाची टक्केवारी
१.	अनुसूचित जाती	८५%
२.	अनुसूचित जमाती	३%
३.	विमुक्त जाती, भटक्या जमाती	५%
४.	आर्थिकदृष्ट्या मागास व इतर प्रवर्गांसाठी	५%
५.	विशेष मागास प्रवर्गांसाठी	२%
एकूण		१००%

- उक्त तक्त्यात नमूद केल्याप्रमाणे सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त शासकीय वसतीगृह प्रवेश प्रक्रिया राबविताना खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबण्यात यावी.
 - दिव्यांग व अनाथ आरक्षणांसाठी एकूण समांतर आरक्षण धोरणानुसार उक्त तक्त्यात नमूद सर्व प्रवर्गांमध्ये ५% जागांवर दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी व १% जागांवर अनाथ विद्यार्थ्यांसाठी समांतर आरक्षण लागू राहील.
 - सदर समांतर आरक्षण हे सामाजिक आरक्षणांतर्गत असून, सामाजिक आरक्षणावर वाढीव म्हणून गणण्यात येऊ नये.
 - तसेच हे समांतर आरक्षण एका सामाजिक आरक्षणातून दुसऱ्या सामाजिक आरक्षण प्रवर्गात रथलांतरीत करता येणार नाही.
 - एका सामाजिक आरक्षणांतर्गत समांतर आरक्षणांसाठी घटकनिहाय राखून ठेवलेल्या जागेवर अंतिम यादीपर्यंत सुयोग्य विद्यार्थी उपलब्ध न झाल्यास, सदर जागा ही संबंधित समांतर आरक्षण घटकासाठी निश्चित केलेल्या कार्यपद्धतीचा अवलंब करून, त्या त्या सामाजिक प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी गुणवत्तेनुसार देण्यात यावी.
 - यापूर्वी वसतीगृह प्रवेशासांदर्भात त्या वेळी अस्तित्वात असलेल्या शासन निर्णयानुसार वसतीगृह प्रवेशाचे आरक्षण लागू राहील.
 - सदर आरक्षण हे सन २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षापासून लागू करण्यात यावे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संगणक सांकेतांक २०२५०३१०९७०८४५०७२२ असा आहे. सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्र.वि.देशमुख)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई,
२. मा. सभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभन, मुंबई,
३. मा. अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानभन, मुंबई,
४. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
५. मा. उपमुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
६. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
७. मा. मंत्री (सा. न्या.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
८. मा. राज्यमंत्री (सा. न्या.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
९. मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई,
१०. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई,
११. आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे,
१२. महालेखापाल (महाराष्ट्र - १/२), (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर,
१३. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण,
१४. सर्व सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण,
१५. शिक्षण-२ संग्रहार्थ.